
Financiële positie van Arnhem nu en in de toekomst

15842-008
eindrapport

I Inhoudsopgave

1 Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen	3
1.3 Naar een financiële spiegel voor Arnhem (bestuurlijke toelichting)	3
1.4 Uitgangspunten werkwijze en verantwoording	5
1.5 Leeswijzer	5
2 Huidig totaal beeld financiële positie	6
2.1 Globale typering Arnhem	6
2.2 Overzichtstabel	6
3 Kansen en bedreigingen per taakgebied	9
Bijlagen	15
A Toelichting inhoud clusters	17

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Nieuwe taken en de herverdeling van de rijksmiddelen zorgen de komende periode voor een onzekere financiële positie van de gemeente Arnhem. Met forse bezuinigingen is een sluitende meerjarige begroting tot stand gekomen. De vraag is hoe gezond de financiële positie van Arnhem nu eigenlijk is. Temeer Arnhem zelf heeft geconstateerd dat de schuldpositie een relatief groot beslag legt op de begroting.

1.2 Probleemstelling en onderzoeksvragen

Arnhem wenst meer inzicht te krijgen in de ‘houdbaarheid’ van zijn financiële positie. Dit inzicht moet de gemeente ondersteunen bij de beantwoording van de vraag of de huidige positie voldoende robuust is of dat (verdere) interventies noodzakelijk zijn.

De centrale onderzoeksvraag is als volgt geformuleerd:

Is de financiële positie van de gemeente Arnhem met inachtneming van de huidige en toekomstige te verwachten ontwikkelingen voldoende gezond (robuust)?

1.3 Naar een financiële spiegel voor Arnhem (bestuurlijke toelichting)

We brengen in dit rapport de feitelijke baten en lasten van Arnhem in kaart. Daarbij rubriceren we de baten en lasten in aansluiting op de taakgebieden van het gemeentefonds, waarvoor financiële ijkpunten zijn ontwikkeld. De financiële ijkpunten zijn gebaseerd op diepgaande onderzoeken naar de gemeentelijke praktijk bij honderden gemeenten. Belangrijk kenmerk van deze financiële ijkpunten is dat ze kostengeoriënteerd¹ zijn. Dit betekent dat ze aansluiten bij de kosten die gemeenten (gegeven hun structuurkenmerken²) noodzakelijkerwijs moeten maken om hun taken uit te kunnen voeren. Daarmee geven de ijkpunten een objectieve indicatie wat de kosten van een (bestuurlijk) gekozen voorzieningenniveau zijn, uitgaande van een gemiddeld efficiënte uitvoeringspraktijk. Oftewel (even niet in jargon): “voor dit budget realiseren andere, vergelijkbare gemeenten het ook. Zij weten met de beschikbare gestelde middelen een (door de gemeenteraad geaccepteerd) voorzieningenniveau te realiseren.”

De financiële ijkpunten vormen een goed houvast waaraan de feitelijke lasten van Arnhem gespiegeld kunnen worden en de vraag voor nu is: *op welke taakgebieden is er sprake van verschillen en in hoeverre brengen deze verschillen (in de toekomst) risico’s met zich mee?*

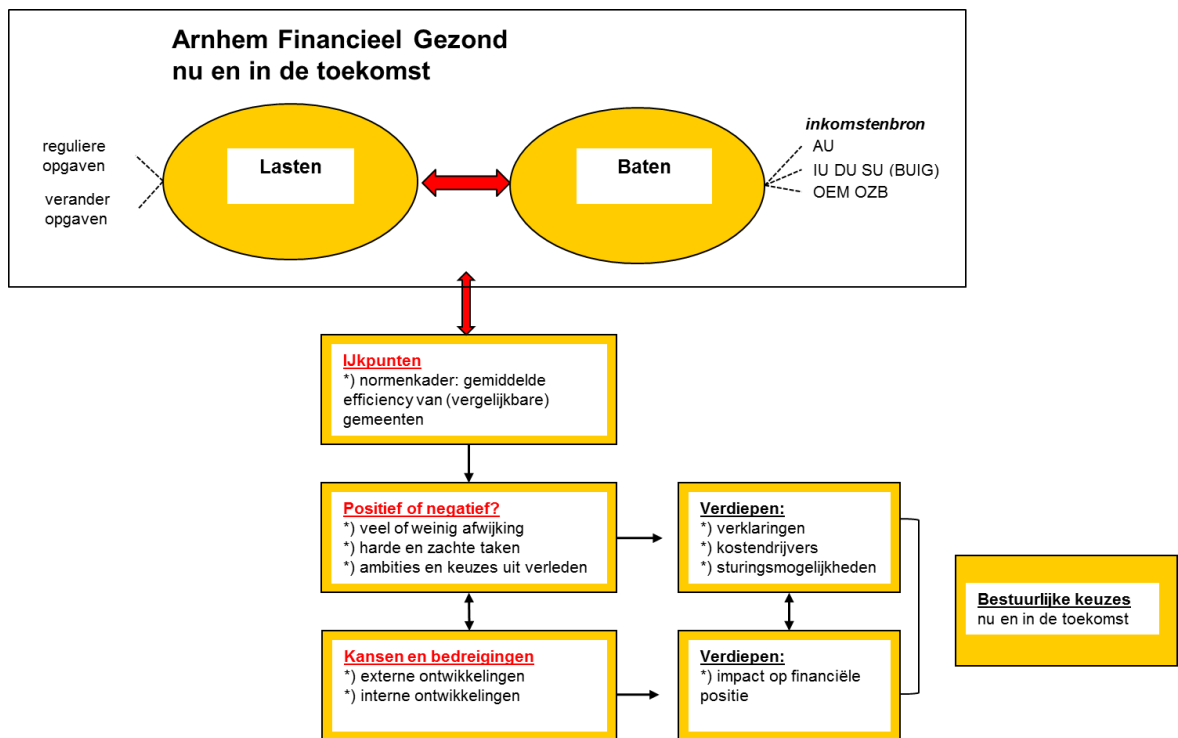
¹ Dit in tegenstelling tot het BUIG-model (waarmee de middelen voor bijstandsuitkeringen aan gemeenten worden toebedeeld) dat niet is gebaseerd op kostenoriëntatie. Cebeon heeft enkele jaren geleden een kostengeoriënteerd verdeelmodel voor de bijstandsuitkeringen ontwikkeld. In dat kader is onderzoek gedaan naar de uitvoeringspraktijk bij tientallen gemeenten, waaruit is gebleken dat een belangrijk deel van de bijstandslasten (gemiddeld 2/3) niet op korte termijn is te beïnvloeden door gemeenten. Het huidige BUIG model gaat hieraan volledig voorbij, hetgeen zeer negatief uitpakt voor Arnhem.

² Dit zijn kenmerken die van invloed zijn op de kosten die gemeenten moeten maken om hun taken uit te voeren (kostendrijvers), zoals het aantal inwoners (algemeen en specifiek uit bepaalde aandachtsgroepen, zoals minderheden, eenouderhuishoudens en lage inkomens), de dichtheid van de bebouwing, meerkernigheid, de bodemgesteldheid, et cetera.

waarom kijken we naar positieve en negatieve afwijkingen?

Indien de (netto) lasten van Arnhem aansluiten bij de ijkpunten zal het moeilijk zijn om de lasten te laten dalen zonder concessie te doen aan het voorzieningenniveau. Indien de lasten hoger liggen dan de ijkpunten is het niet alleen noodzakelijk (vanuit financieel oogpunt) maar ook mogelijk om efficiënter te gaan werk (andere gemeenten doen dit feitelijk al en geven het goede voorbeeld). Indien de lasten onder het ijkpunt liggen zal het moeilijk zijn om in een bepaald cluster te besparen, zonder in te boeten op een ‘acceptabel’ voorzieningenniveau. Uiteindelijk kunnen de lasten hoger worden. Zo zijn verdere bezuinigingen op een al laag onderhoudsniveau van wegen meestal niet ‘verstandig’ voor de langere termijn. Met inzicht in de achtergronden van de afwijkingen kunnen verschillen worden geduid. Financiële ijkpunten vormen tevens een basis voor onderlinge vergelijkingen, waarbij voortdurend lessen kunnen worden getrokken ten aanzien van een verantwoorde en efficiënte inzet van algemene middelen. Dat kan bijvoorbeeld tussen gemeenten binnen een veiligheidsregio maar ook tussen wijken binnen één gemeente (wijkgerichte normbudgetten).

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

1.4 Uitgangspunten werkwijze en verantwoording

- startpunt: we spiegelen eigen uitgavenpatronen aan geobjectiverde kostenniveaus op basis van de ijkpunten gemeentefonds³. Dit geeft:
 - inzicht in ‘noodzakelijke’ kosten rekening houdend met eigen structuurkenmerken (vrij van beleidskeuzes) o.b.v. onderzoek bij honderden gemeenten;
 - respecteert gemeentelijke autonomie om andere keuzes te maken;
 - biedt houvast bij beoordelen huidig uitgavenpatroon en toekomstige ontwikkelingen;
- bij de duiding van de verschillen tussen feitelijke netto lasten en ijkpuntscores van Arnhem en de kansen en bedreigingen per taakgebied is het onderscheid tussen ‘harde’ en ‘zachte’ taken van belang:
 - harde taakgebieden: veel (wettelijke) voorschriften/kaders, weinig gemeentelijke keuzevrijheden. Voorbeelden: taakgebieden in de sfeer van Werk en inkomen, Educatie;
 - zachte taakgebieden: (vrijwel) geen voorschriften/kaders, veel gemeentelijke keuzevrijheden. Voorbeeld: taakgebieden in het cluster Cultuur en ontspanning;
- naast de huidige situatie kijken we naar belangrijke plannen van Arnhem:
 - ambities op basis van Coalitieakkoord 2014-2018, Arnhem-agenda, Perspectiefnota 2016-2019 en Zomernota 2016-2019 (o.a. wijksturing, impulsen binnenstad, Rijngoud, profilering Arnhem (werk, innovatie, duurzame energie));
 - substantiële bezuinigingen op diverse taakgebieden (in totaal oplopend tot bijna 12 miljoen euro in 2020);⁴
- daarnaast kijken we naar ontwikkelingen in Arnhem in de komende jaren:
 - tot 2040 meer ouderen, meer alleenstaanden en meer niet-westerse allochtonen (Staat van de Stad 2015);
 - in de periode 2016-2020 neemt de bevolking van Arnhem toe, vooral 60-plussers maar ook het aantal jongeren;
 - in de periode 2016-2020 neemt de beroepsbevolking iets sterker toe dan het aantal banen.
- toegepaste werkwijze op hoofdlijnen:
 - lasten/baten rekening 2015 Arnhem gecodeerd naar taakgebieden gemeentefonds;
 - in ijkpunten is rekening gehouden met dekking overige eigen middelen (OEM);
 - inzicht in omvang bezuinigingen (en verdeling over taakgebieden voor zover in de plannen uitgewerkt).

1.5 Leeswijzer

In het vervolg van dit rapport gaan we achtereenvolgens in op de volgende onderwerpen:

- huidig totaalbeeld van de financiële positie (hoofdstuk 2);
- kansen en bedreigingen per taakgebied (hoofdstuk 3).

³ Inclusief integratie- en decentralisatie-uitkeringen.

⁴ Dit betreft de taakstellingen volgens de stand september 2016.

2 Huidig totaal beeld financiële positie

In dit hoofdstuk presenteren we het totaalbeeld.

2.1 Globale typering Arnhem

- zwakke sociale structuur, relatief weinig ouderen, centrumfunctie, historische kern, goede bodemgesteldheid;
- relatief hoge omslagrente (5,25% in 2015);
- fors tekort rekening 2015 (circa 153 euro per inwoner);
- omvangrijke in de begroting verwerkte bezuinigingen met ingang van 2016, oplopend tot 77 euro per inwoner in 2020.

2.2 Overzichtstabel

In de onderstaande tabellen is een overzicht opgenomen van de netto lasten en ijkpuntcores van Arnhem per cluster van taakgebieden in 2015, inclusief de in de begroting verwerkte bezuinigingen voor de periode 2016-2020.

In tabel 2.1 staan de bedragen vermeld in euro's per inwoner; in tabel 2.2 zijn de bedragen vermeld in miljoenen euro's.

Tabel 2.1: Netto lasten en ijkpuntcore per cluster van taakgebieden, situatie rekening 2015 en in begroting verwerkte bezuinigingen 2016-2020. Bedragen in euro's per inwoner.

<i>cluster</i>	<i>netto lasten rek15</i>	<i>waarvan mutatie reserves</i>	<i>ijkpunt GF incl. IU/DU's</i>	<i>verschil lasten minus ijkpunt</i>	<i>geplande bezuiniging 2016</i>	<i>geplande bezuiniging 2020</i>
<i>Werk en inkomen</i>	640	-1	496	144	-3	-11
<i>Educatie</i>	208	6	118	90	-3	-22
<i>Cultuur en ontspanning</i>	376	-8	233	143	-1	-4
<i>Maatschappelijke ondersteuning</i>	826	54	901	-75	9	-9
<i>Jeugd</i>	342	0	320	22	0	0
<i>Infrastructuur en gebiedsontwikkeling</i>	206	-4	213	-7	-5	-5
<i>Riolering en reiniging</i>	-13	4	-27	15	0	-4
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	98	0	88	10	0	-0
<i>Bestuur en algemene ondersteuning</i>	129	-2	99	30	-11	-22
<i>Overig</i>	-34	-34	8	-41	0	0
<i>Algemene eigen inkomsten</i>	-357	0	-181	-177	0	0
<i>Totaal</i>	2.421	15	2.268	153	-15	-77

Tabel 2.2: Netto lasten en ijkpuntscore per cluster van taakgebieden, situatie rekening 2015 en in begroting verwerkte bezuinigingen 2016-2020. Bedragen in miljoenen euro's.

<i>cluster</i>	<i>netto lasten rek15</i>	<i>waarvan mutatie reserves</i>	<i>ijkpunt GF incl. IU/DU's</i>	<i>verschil lasten minus ijkpunt</i>	<i>geplande bezuiniging 2016</i>	<i>geplande bezuiniging 2020</i>
<i>Werk en inkomen</i>	97	-0	76	22	-0	-2
<i>Educatie</i>	32	1	18	14	-1	-3
<i>Cultuur en ontspanning</i>	57	-1	35	22	-0	-1
<i>Maatschappelijke ondersteuning</i>	126	8	137	-11	1	-1
<i>Jeugd</i>	52	0	49	3	0	0
<i>Infrastructuur en gebiedsontwikkeling</i>	31	-1	32	-1	-1	-1
<i>Riolering en reiniging</i>	-2	1	-4	2	0	-1
<i>Openbare orde en veiligheid</i>	15	0	13	2	-0	-0
<i>Bestuur en algemene ondersteuning</i>	20	-2	15	5	-2	-3
<i>Overig</i>	-5	-5	1	-6	0	0
<i>Algemene eigen inkomsten</i>	-54	0	-27	-27	0	0
Totaal	369	2	345	23	-2	-12

totaalbeeld

- in 2015 fors rekeningtekort;
- tekorten worden de komende jaren voor een belangrijk deel weggewerkt met de in de begroting verwerkte bezuinigingen. Daarbij valt op dat bezuinigingen soms worden gezocht op taakgebieden waar het huidige lastenniveau al niet hoog is;
- ook na bezuinigingen is er op bepaalde taakgebieden sprake van netto lastenniveaus die substantieel hoger liggen dan hetgeen in het gemeentefonds wordt gehonoreerd (m.n. Werk en Inkomen, Cultuur en ontspanning, Educatie);
- deze hogere netto lastenniveaus worden gedekt door hoge OZB-inkomsten, waarbij nauwelijks sprake is van extra inkomstenpotentie.

3 Kansen en bedreigingen per taakgebied

Per cluster bespreken we de eerste beelden die uit de analyse komen. We vergelijken de huidige lasten met het ijkpunt (norm), zoeken naar mogelijke achtergronden en kostendrijvers en geven een eerste richting voor kansen en bedreigingen.

werk en inkomen

- huidige netto lasten duidelijk boven ijkpunt (circa 144 euro per inwoner):
 - fors tekort inkomensdeel (BUIG): circa 60 euro per inwoner;
 - fors tekort SW-bedrijf: circa 53 euro per inwoner;
 - relatief hogere lasten minimabeleid (circa 40 euro per inwoner boven het ijkpunt), net als landelijk beeld alleen in Arnhem omvangrijker. Hogere lasten kwijtschelding voor belangrijk deel (circa 10 euro per inwoner) gedekt met reinigingsheffing;
- de in de begroting verwerkte bezuinigingen op dit cluster verkleinen de tekorten slechts in beperkte mate;
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst (tot 2020):
 - toename werkgelegenheid blijft (iets) achter bij landelijke ontwikkelingen;
 - beroepsbevolking Arnhem neemt sterker toe dan werkgelegenheid;
 - aandeel aandachtsgroepen in bevolking (minderheden, ouderen) neemt toe;
 - voorheen was er al sprake van een substantieel tekort op het inkomensdeel, maar met het nieuwe BUIG-verdeelmodel is het tekort voor Arnhem verder toegenomen. Vooral nog is er sprake van een substantieel nadelig herverdeeldeffect voor Arnhem dat de komende jaren volledig structurele vorm krijgt (tenzij in het verdeelmodel meer rekening wordt gehouden met de Arnhemse situatie);
 - aanhoudend groot beroep op bijzondere bijstand vanuit door rechter opgelegd beschermingsbewind bij schuldsanering;
 - sociale werkvoorziening: substantiële afname toekomstige uitkering SW-deel participatiebudget, risico's tegenvallende operationele resultaten en transitie Presikhaaf, nieuwe doelgroepen;
- samenvattend: op de 'harde' taakgebieden binnen dit cluster (m.n. bijstandsverlening, SW-bedrijf) is er in Arnhem sprake van relatief hoge lasten. Deze uitgangspositie brengt substantiële financiële risico's met zich mee, te meer daar toekomstige ontwikkelingen weinig perspectief op verbetering bieden.

educatie

- huidige netto lasten duidelijk boven ijkpunt (circa 90 euro per inwoner):
 - wordt geheel verklaard door hoge lasten op onderwijshuisvesting;
 - het hogere lastenniveau kan deels worden verklaard door de relatief hoge omslagrente die Arnhem in 2015 hanteert. Daarnaast is een beperkt deel incidenteel i.v.m. dotaties aan reserves;
 - afschrijvingstermijn schoolgebouwen (40 jaar) is normaal. Informatie over ouderdom en leegstand van schoolgebouwen is opgevraagd;
- tot 2020 zijn substantiële bezuinigingen in de begroting verwerkt. Na bezuinigingen (en rekening houdend met een meer gebruikelijke omslagrente) resteert een netto lastenniveau dat nog steeds duidelijk boven de ijkpuntscore van Arnhem ligt;
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst (tot 2020):
 - voor de komende jaren wordt algemeen een lage rentestand verwacht;

- de eerste jaren is er nog sprake van een toename van het aantal jongeren, op basis waarvan toenemend beroep op onderwijshuisvesting mag worden verwacht;
- Arnhem koerst op volledige overdracht van onderwijshuisvesting aan schoolbesturen;
- samenvattend:
 - het taakgebied onderwijshuisvesting heeft een ‘hard’ karakter doordat het voornamelijk betrekking heeft op kapitaallasten. Zolang de oorzaak van het relatief hoge netto lastenniveau niet achterhaald is, brengt dit het risico met zich mee dat bij nieuwe investeringen dit hogere lastenniveau structureel wordt vergroot;
 - tevens brengt dit risico’s voor de beoogde doordecentralisatie met zich mee;
 - belangrijke schakels bij lastenbeperkingen zijn de leegstand en bouwkosten van schoolgebouwen.

cultuur en ontspanning

- huidige netto lasten liggen duidelijk boven het ijkpunt (circa 143 euro per inwoner):
 - hangt vooral samen met taakgebieden Kunst, Ontspanning, Sport en Oudheid;
 - beperkt deel van hogere lastenniveau hangt samen met de relatief hoge omslagrente die Arnhem in 2015 hanteert;
- tot 2020 zijn relatief beperkte bezuinigingen op deze taakgebieden in de begroting verwerkt;
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst (tot 2020): toenemende bevolking (meer gebruik voorzieningen);
- samenvattend: betreft ‘zachte’ taakgebieden met relatief veel keuzevrijheid voor gemeente. Lasten kunnen voor belangrijk deel niet worden gedekt uit gemeentefonds, maar worden via het relatief hoge⁵ OZB-tarief bij de burgers in rekening gebracht. Dit hangt samen met (eerdere) bestuurlijke keuzes.

maatschappelijke ondersteuning

- huidige netto lasten duidelijk onder ijkpunt (inclusief integratie- en decentralisatie-uitkeringen, in totaal circa 75 euro per inwoner). Daarbij is ook nog rekening gehouden met een substantiële (eenmalige) toevoeging aan reserves (m.n. sociaal noodfonds, in totaal circa 54 per inwoner);
- gezien de landelijke kortingen die bij de decentralisaties zijn toegepast, zijn in Arnhem tot 2020 slechts in beperkte mate verdere bezuinigingen op dit taakgebied in de begroting verwerkt (m.n. opvang volume groei participatie/re-integratie en taakstelling grote gesubsidieerde instellingen);
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst (tot 2020):
 - toenemende bevolking en aandachtsgroepen (ouderen, minderheden, lage inkomens);
 - gedecentraliseerde budgetten gemeentefonds (o.a. Wmo, opvang) sluiten globaal aan bij de historische lasten van Arnhem;
- samenvattend: gezien het huidige uitgavenniveau lijken de financiële risico’s op dit taakgebied mee te vallen.

jeugd

- huidige netto lasten duidelijk boven ijkpunt (circa 22 euro per inwoner);
- gezien de landelijke kortingen die bij de decentralisaties zijn toegepast, zijn in Arnhem tot 2020 geen verdere bezuinigingen op dit taakgebied in de begroting verwerkt;
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst (tot 2020):
 - eerste jaren nog toenemend aantal jongeren en toename aandachtsgroepen (minderheden, lage inkomens);

⁵ Ten opzichte van de gemiddelde norm waarmee in het gemeentefonds wordt gerekend.

- gedecentraliseerde budgetten gemeentefonds zijn nog niet uitgekristalliseerd (substantieel positief herverdeeleffect⁶ Arnhem wordt stapsgewijs geïmplementeerd);
- samenvattend:
 - objectief verdeelmodel pakt positief uit voor Arnhem, dus wat dit betreft weinig risico (ook gezien onderbesteding op maatschappelijke ondersteuning);
 - belangrijke risico's hangen samen met het onvoldoende gestalte krijgen van de beoogde transformatie: Wmo/jeugdwet en beschermd wonen (relatief grote populatie, geleidelijk proces i.v.m. langdurig overgangsrecht en kwetsbaarheid cliënten, samenwerking regio (o.a. PGB's inwoners buurgemeenten), niet realiseren verwachte inkomsten uit eigen bijdragen). Dit vraagt aandacht voor invulling wijksturing, samenwerking in regio en tussen wijken.

infrastructuur en gebiedsontwikkeling

- huidige netto lasten liggen per saldo rond het ijkpunt. Op de verschillende taakgebieden is er sprake van een uiteenlopend beeld:
 - op het taakgebied Wegen en water is er sprake van een relatief hoog netto lastenniveau in 2015. Dit wordt voor het belangrijkste deel verklaard door het effect van de relatief hoge omslagrente die Arnhem in 2015 hanteert en dotaties aan reserves (parkeeren/bereikbaarheid);
 - op het taakgebied VHROSV⁷ is er sprake van een relatief laag netto lastenniveau (circa 50 euro per inwoner lager dan de ijkpuntscore van Arnhem). Dit verschil wordt ongeveer voor de helft verklaard door onttrekkingen aan reserves (t.b.v. starterswoningen). Mogelijk is er nog een relatie met grondexploitaties;
 - op het taakgebied Fysiek milieu sluit het netto lastenniveau globaal aan bij de ijkpuntscore van Arnhem;
- de onderhoudskwaliteit van de openbare ruimte geeft normaal beeld;
- ondanks het niet hoge netto lastenniveau in 2015 zijn er voor de periode tot 2020 bezuinigingen in de begroting verwerkt op deze taakgebieden (in totaal circa 5 euro per inwoner in 2020);
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst (tot 2020):
 - voor de komende jaren wordt algemeen een lage rentestand verwacht;
 - met investeringen in parkeren worden extra parkeerbatens in de toekomst beoogd: verhoging inkomsten door vernieuwing parkeerproduct en verlaging kosten handhaving (o.a. digitalisering, uitbreiding gebieden betaald parkeren);
 - Arnhem heeft diverse plannen voor kwaliteitsverbeteringen in de openbare ruimte (o.a. binnenstad, Rijngoud). In dit verband wordt opgemerkt dat met ingang van 2015 het Rijk niet langer middelen ten behoeve van stedelijke vernieuwing beschikbaar stelt (voorheen ontving Arnhem in dit verband circa 20 euro per jaar);
 - inzake belangrijke kunstwerken (bruggen) en baggeren Rijn zijn er geen lasten voor toekomstig onderhoud in de rekening 2015 opgenomen;
 - met ingang van 2018 wordt de nieuwe Omgevingswet van kracht. Verwacht wordt dat deze wet belangrijke impact zal hebben op de gemeentelijke organisatie (kosten digitalisering, cultuuromslag door andere rol/werkwijze gemeente, betreft veel onderdelen van de gemeentelijke organisatie). De beoogde baten van de nieuwe wetgeving zullen naar verwachting voornamelijk bij burgers en bedrijven neerslaan;

⁶ Via het objectief verdeelmodel ontvangt Arnhem jaarlijks een budget dat circa 8 miljoen euro hoger ligt dan het historische kostenniveau voor jeugdzorg.

⁷ VHROSV staat voor volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing. Met de recente herijking van dit taakgebied in het gemeentefonds worden ook de netto lasten in de sfeer van gebiedsontwikkeling, omgevingsbeheer en monumentenzorg tot dit taakgebied gerekend.

- veranderingen regelgeving leges: met name de door het Rijk beoogde afschaffing van bouwleges brengt risico's met zich mee, aangezien het de vraag is in hoeverre de kosten die de gemeente moet maken in het kader van vergunningverlening in de toekomst verhaald kunnen worden (in 2015 bedragen de baten uit bouwleges circa 33 euro per inwoner);
- samenvattend:
 - Wegen en water: voor belangrijk deel 'hard' karakter door kapitaallasten. Verborgene lasten vormen aandachtspunt. Bij impulsen kwaliteitsverbetering openbare ruimte vormen de structurele beheerlasten op termijn een aandachtspunt;
 - Wegen en water en VHROSV: op deze taakgebieden zijn bezuinigingen in de begroting verwerkt, terwijl het huidige lastenniveau niet hoog is en Arnhem ambitieuze plannen heeft (wijksturing, vitale binnenstad, Rijngoud, Arnhemse Woonprincipes);
 - VHROSV en Fysiek milieu: hier spelen met name risico's vanuit de nieuwe Omgevingswet (o.a. kosten digitalisering, omschakelkosten). Daarnaast is er mogelijk sprake van niet structurele dekking (vanuit grondexploitaties) voor structurele kosten in de sfeer van ruimtelijke ordening.

riolering en reiniging

- huidige netto lasten boven ijkpunt (circa 15 euro per inwoner). Wordt vrijwel geheel verklaard door de hoge omslagrente die Arnhem in 2015 hanteert en per saldo dotaties aan reserves. Op het taakgebied Riolering is in 2015 sprake van substantiële dotatie aan reserves (gemeentelijk rioleringsplan, per saldo circa 18 euro per inwoner). Bij Reiniging is er sprake van onttrekkingen aan reserves (met name ondergronds afvaltransport, circa 13 euro per inwoner). In de heffingen zijn de kosten voor kwijschelding (circa 10 euro per inwoner) en vegen (circa 6 euro per inwoner) opgenomen;
- tot 2020 zijn beperkte bezuinigingen in de begroting verwerkt;
- onderhoudskwaliteit en leeftijd rioolstelsel geven normaal beeld;
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst zijn de versterkte milieueisen. Hier is Arnhem al mee bezig (o.a. ondergronds afvaltransport).

openbare orde en veiligheid

- huidige netto lasten liggen iets boven het ijkpunt (circa 10 euro per inwoner);
- tot 2020 zijn zeer beperkte bezuinigingen in de begroting verwerkt;
- relevante ontwikkelingen nabije toekomst: veiligheidsregio's (verdere regionalisering);
- risico's voor de begroting lijken beperkt.

bestuur en algemene ondersteuning

- huidige netto lasten boven ijkpunt (circa 30 euro per inwoner). Wordt voor beperkt deel verklaard door de hoge omslagrente die Arnhem in 2015 hanteert;
- tot 2020 zijn substantiële bezuinigingen in de begroting verwerkt (in totaal circa 22 euro per inwoner in 2020)⁸;
- gegeven de in de begroting verwerkte bezuinigingen lijken hier weinig risico's relevant.

overig

De baten betreffen met name onttrekkingen uit reserves die vanuit de algemene uitkering van voorgaande jaren is opgebouwd en baten uit de suppletiereregeling van het gemeentefonds (tijdelijke compensatie negatieve herverdeeffecten).

⁸ Dit betreft met name bezuinigingen in de sfeer van ondersteunende functies en huisvesting.

Met deze baten van in totaal circa 41 euro per inwoner, wordt in 2015 een belangrijk deel van het hoge netto lastenniveau van Arnhem gedekt. Gezien het tijdelijke karakter van deze baten vormt dit een risico voor de financiële positie van Arnhem (onderminning reservepositie).

eigen inkomsten

- de feitelijke netto baten liggen duidelijk boven de normen waarmee in het gemeentefonds rekening wordt gehouden (per saldo circa 177 euro per inwoner). Deze extra baten hangen geheel samen met de hoge OZB-tarieven die Arnhem hanteert, waardoor de feitelijke OZB-inkomsten in 2015 circa 185 euro per inwoner hoger zijn dan waarmee in het gemeentefonds rekening wordt gehouden. Op het taakgebied Overige eigen middelen (OEM) is er in 2015 voornamelijk sprake van lasten (met name vanuit grondexploitaties, circa 76 euro per inwoner)⁹;
- de extra baten uit de OZB worden voornamelijk ingezet voor de hogere lastenniveaus op de clusters Werk en inkomen en Cultuur en ontspanning;
- de OZB-tarieven van Arnhem hebben weinig opwaartse potentie (relatief hoge tarieven, weinig onbenutte capaciteit). In de sfeer van Overige eigen middelen (o.a. grondexploitaties, beleggingen, belastingen) beschikt Arnhem over relatief weinig inkomsten(potentie). Deze beperkte inkomstenpotentie vormt een belangrijk risico om (toekomstige) tegenvallers op te vangen.

samenvattend totaal beeld

- in 2015 fors rekeningtekort;
- tekorten worden de komende jaren voor een belangrijk deel weggewerkt met in de begroting verwerkte bezuinigingen. Daarbij valt op dat bezuinigingen soms zijn gezocht op taakgebieden waar het huidige lastenniveau al niet hoog is en Arnhem ambitieuze plannen heeft;
- ook na bezuinigingen is er op bepaalde taakgebieden sprake van netto lastenniveaus die substantieel hoger liggen dan hetgeen in het gemeentefonds wordt gehonoreerd (m.n. Werk en Inkomen, Cultuur en ontspanning, Educatie);
- deze hogere netto lastenniveaus worden gedekt door hoge OZB-inkomsten, waarbij nauwelijks sprake is van extra inkomstenpotentie.

⁹ De belangrijkste baten op dit taakgebied hebben betrekking op de omslagrente.

Bijlagen

A Toelichting inhoud clusters

Bestuur en algemene ondersteuning

De lasten en baten op deze taakgebieden hebben o.a. betrekking op:

- bezoldiging college B&W, vergoedingen bestuurders en raad, wachtgelden, griffie, rekenkamer;
- reisdocumenten, rijbewijzen, uittreksels/verklaringen, gemeentelijke basisadministratie, burgerlijke stand, huisnummering, straatnaamgeving, verkiezingen;
- bestuursondersteuning, bestuurlijke samenwerking, belastingdienst, financiën, personeel en organisatie, huisvesting, automatisering, voorlichting, communicatie, facilitaire zaken, interne zaken, juridische zaken.

Cultuur en ontspanning

De lasten en baten op deze taakgebieden hebben o.a. betrekking op:

- kunstbeoefening en -bevordering, podiumkunsten, beroepsgezelschappen, kunstaccommodaties;
- bibliotheken, vormings- en ontwikkelingswerk;
- sportbeoefening, sportbevordering, sportaccommodaties, (groene) sportvelden en -terreinen;
- oudheidkunde, musea, historische archieven, archeologie;
- natuurbescherming, parken, plantsoenen, openbaar groen, lijkbezorging, openluchtrecreatie, recreatieve voorzieningen, multifunctionele accommodaties.

Werk en inkomen

De lasten en baten op deze taakgebieden hebben o.a. betrekking op:

- bijzondere bijstand, schuldhulpverlening, kwijtschelding, minimabeleid;
- uitvoeringslasten sociale dienst;
- inkomensvoorziening en re-integratie (saldi op specifieke middelen, inclusief sociale werkvoorziening).

Maatschappelijke ondersteuning

De lasten en baten op dit taakgebied hebben o.a. betrekking op:

- algemeen maatschappelijk werk, vrijwilligerswerk, mantelzorg, verslavingsbeleid, inburgering, sociaal-cultureel werk;
- maatschappelijke opvang, vrouwenopvang/veilig thuis;
- (im)materiële maatwerkvoorzieningen (hulpmiddelen, hulp bij het huishouden, begeleiding en dagbesteding);
- publieke gezondheidszorg.

Jeugd

De lasten en baten op dit taakgebied hebben o.a. betrekking op:

- jeugdgezondheidszorg (uniform en maatwerk);
- peuterspeelzaalwerk, kinderopvang;
- jeugd- en jongerenwerk, schoolmaatschappelijk werk, opvoedondersteuning;
- jeugdhulp, jeugdbescherming, jeugdreclassering en opvang jeugd.

Educatie

De lasten en baten op dit taakgebied hebben o.a. betrekking op:

- onderwijshuisvesting primair, voortgezet en speciaal onderwijs (inclusief gymlokalen);
- onderwijsachterstandenbeleid, schoolzwemmen, leerlingenvervoer, volwasseneneducatie, schoolbegeleiding, brede school, leerplicht, regionaal meld- en coördinatiepunt.

Riolering en Reiniging

De lasten en baten op de taakgebieden hebben o.a. betrekking op:

- riolering en waterzuivering;
- afvalverwijdering en -verwerking.

Openbare orde en veiligheid

De lasten en baten op deze taakgebieden hebben o.a. betrekking op:

- bijdrage veiligheidsregio, personele en materiële kosten brandweer en rampenbestrijding;
- handhaving, toezicht en preventie, beleids- en planvorming integrale veiligheid, dierenbescherming, overige beschermende maatregelen.

Infrastructuur en gebiedsontwikkeling

De lasten en baten op dit taakgebied hebben o.a. betrekking op:

- aanleg en onderhoud wegen, straten, pleinen en civiele kunstwerken, openbare verlichting, straatreiniging, gladheidsbestrijding, verkeersmaatregelen te land, parkeren;
- openbaar vervoer, zeehavens en luchtvaart;
- binnenhavens en waterwegen, verkeersmaatregelen te water, veerdiensten, overig vervoer te water, waterkering, afwatering;
- ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, woningexploitatie, gebiedsontwikkeling, stedelijke vernieuwing, omgevingsbeheer, monumentenzorg;
- milieubeheer, bodemsanering, geluidshinder, milieuhinderlijke bedrijvigheid, ongediertebestrijding.

Algemene eigen inkomsten

Het betreft o.a. baten (en lasten) die betrekking hebben op:

- onroerende-zaakbelasting;
- overige gemeentelijke belastingen;
- geldleningen en uitzettingen;
- grondexploitaties;
- economische zaken (handel, ambacht, industrie, nutsbedrijven, agrarische zaken).